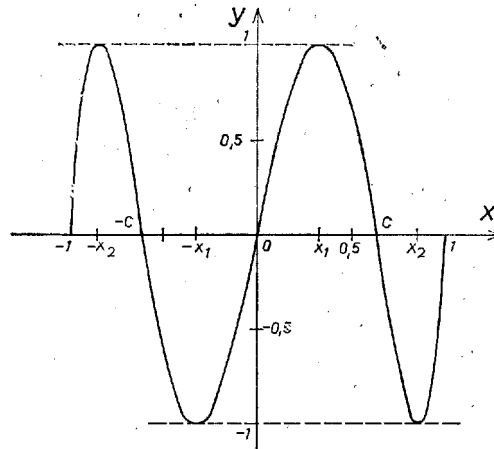

Ötödfokú polinomnak legfeljebb 4 különböző helyen lehet szélső értéke – amennyiben deriváltjának, ami negyedfokú, mind a négy zérushelye valós és egymástól különböző –, és a 4 szélső érték közt csak váltakozva követheti egymást a 2 maximum és a 2 minimum, mert bármelyik szomszédos párjuk közt a derivált értéke vagy állandóan pozitív vagy állandóan negatív. Mivel a keresett $p(x)$ esetében a maximumok pozitívak, a minimumok negatívak, egy-egy maximum és minimum között zérushelye is van $p(x)$ -nek, szám szerint 3.

Elég lesz olyan $p(x)$ -et képezni, amelyre a közbülső zérushelyek egyike $x = 0$, a további kettő pedig $\pm c$, ahol $0 < c < 1$. Elképzelésünk szerint tehát a polinom ilyen alakú:

$$(1) \quad \begin{aligned} p(x) &= A(x+1)(x+c)x(x-c)(x-1) = \\ &= A[x^5 - (1+c^2)x^3 + c^2x], \end{aligned}$$

ahol A is meghatározandó állandó. Azt fogjuk belátni, hogy az A és c paraméterek értéke megválasztható úgy, hogy $p(x)$ -re teljesüljenek a feladat követelményei.

A szélső értékek helyei csak a derivált gyökhelyei lehetnek, tekintsük tehát a

$$(2) \quad p'(x) = A[5x^4 - 3(1+c^2)x^2 + c^2] = 0$$

negyedfokú egyenletet. Ennek x^2 -re mint ismeretlenre két különböző valós gyöke van, ha

$$D = 9(1+c^2)^2 - 20c^2 > 0,$$

ami valóban teljesül, hiszen

$$D = 9 - 2c^2 + 9c^4 = 9 \left(1 - \frac{c^2}{9}\right)^2 + \frac{80}{9}c^4 > 0.$$

($x = 0$ nem gyöke (2)-nek, hiszen $c \neq 0$). Jelöljük e gyökök közül a pozitívakat x_1 -gyel és x_2 -vel – a másik kettő $-x_1$ és $-x_2$ –, ekkor a gyökök és az együtthatók közti összefüggés szerint (a (2)-t x^2 -re vonatkozó másodfokú egyenletnek tekintve)

$$(3) \quad x_1^2 + x_2^2 = \frac{3(1+c^2)}{5}; \quad x_1^2 x_2^2 = \frac{c^2}{5}$$

és $p'(x) = 5A(x^2 - x_1^2)(x^2 - x_2^2)$. Ebből láthatjuk, hogy $p'(x)$ mind a négy gyökhelyen előjelet vált, ezekben tehát $p(x)$ -nek valóban szélső értéke van.

Azt szeretnénk, ha mondjuk

$$(4) \quad p(x_1) = +1; \quad p(x_2) = -1$$

volna; mivel $p(x)$ páratlan függvény, ebből már következik, hogy

$$p(-x_1) = -1; \quad p(-x_2) = +1.$$

Elegendő ehhez c -t úgy megválasztanunk, hogy

$$(5) \quad p(x_1) + p(x_2) = 0$$

legyen, hiszen az A állandó megválasztható úgy, hogy $p(x_1) = 1$ legyen, és akkor (5) alapján $p(x_2) = -1$ is teljesül. Mivel x_1 és x_2 gyöke (2)-nek,

$$5x_i^5 = 3(1+c^2)x_i^3 - c^2x_i \quad (i = 1, 2),$$

így (3) alapján $p(x_1) + p(x_2)$ előállítható anélkül, hogy x_1 és x_2 értékét meg kellene adnunk:

$$\begin{aligned} \frac{5}{A}[p(x_1) + p(x_2)] &= (5x_1^5 + 5x_2^5) - 5(1 + c^2)(x_1^3 + x_2^3) + 5c^2(x_1 + x_2) = \\ &= 4c^2(x_1 + x_2) - 2(1 + c^2)(x_1^3 + x_2^3) = 2(x_1 + x_2)[2c^2 - (1 + c^2)(x_1^2 - x_1x_2 + x_2^2)] = \\ &= 2(x_1 + x_2) \left[2c^2 - (1 + c^2) \left(\frac{3 + 3c^2}{5} - \frac{c}{\sqrt{5}} \right) \right]. \end{aligned}$$

(Felhasználtuk, hogy x_1, x_2, c pozitív volta miatt (3)-ból $x_1x_2 = \frac{c}{\sqrt{5}}$ következik.)

Ez csak úgy lehet 0, ha c gyöke a

$$(6) \quad 2c^2 - (1 + c^2) \left(\frac{3 + 3c^2}{5} - \frac{c}{\sqrt{5}} \right) = 0$$

egyenletnek. Osszuk ezt c^2 -nel és helyettesítsük $c + \frac{1}{c}$ helyére y -t, így a

$$2 - y \left(\frac{3y}{5} - \frac{1}{\sqrt{5}} \right) = 0$$

másodfokú egyenletet kapjuk, melynek gyökei

$$y_1 = \sqrt{5}, \quad y_2 = -\frac{2\sqrt{5}}{3},$$

de mivel $c + \frac{1}{c} \geq 2$, számunkra csak y_1 használható. A

$$c + \frac{1}{c} = \sqrt{5}$$

másodfokú egyenletből pedig

$$c_1 = \frac{\sqrt{5} - 1}{2}; \quad c_2 = \frac{\sqrt{5} + 1}{2},$$

és célunknak csak c_1 felel meg, mert $c_2 > 1$. c_1 valóban gyöke (6)-nak, tehát mellette $p(x)$ -re teljesül (5).

Már csak azt kell megmutatnunk, hogy c_1 mellett x_1 és x_2 is a $(0, 1)$ intervallumhoz tartozik. Valóban, így

$$x_1^2 = \frac{10 - 4\sqrt{5}}{10} < 1, \quad \text{és} \quad x_2^2 = \frac{5 + \sqrt{5}}{10} < 1.$$

Végül A -t meghatározva és megelégedve az állandók közelítő, de áttekinthető értékeivel, (1) helyére konkrétan a következő polinom lép:

$$p(x) = 12,4(x^5 - 1,38x^3 + 0,38x).$$

Megjegyzés. Meg lehet mutatni, hogy $p(x)$ -en és $-p(x)$ -en kívül nincs más megoldása a feladatnak.